

Табл. 1. Прогнозування залежності валового прибутку від обсягу реалізації продукції

Показники	Роки				
	2000	2001	2002	прогноз 2004	прогноз 2005
Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	66291	63350	64648	65000	64845
Валовий прибуток, тис. грн.	23668	18501	18226	20282	20000

Табл. 2. Прогнозування залежності валового прибутку від вартості основних виробничих фондів

Показники	Роки				
	2000	2001	2002	прогноз 2004	прогноз 2005
Вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	38659	40401	39779	39000	39675
Валовий прибуток, тис. грн.	23668	18501	18226	22154	20000

Табл. 3. Прогнозування залежності валового прибутку від середньоспискової чисельності працюючих

Показники	Роки				
	2000	2001	2002	прогноз 2004	прогноз 2005
Середньоспискова чисельність працюючих, осіб	7382	7233	6859	7000	7140
Валовий прибуток, тис. грн.	23668	18501	18226	18801	20000

Відзначимо також, що в інших випадках (залежність Y_1 від X_1 та залежність Y_2 від X_2) регресія між вартістю основних фондів і рентабельністю продукції та регресія між обсягом реалізації продукції і рентабельністю продукції не є прямолінійною, тому кореляційну залежність треба досліджувати в інших формах, наприклад, в квадратичній, логарифмічній, показниковій тощо. Відповідні управлінські рішення щодо прогнозованого валового прибутку в цих випадках будуть іншими.

Література

1. Лесечко М.Д., Чемерис А.О., Рудніцька Р.М. Технологія прийняття управлінських рішень у державному управлінні та місцевому самоврядуванні.: Навч. посібник/ За наук. ред. М.Д. Лесечка. – Львів: ЛРІДУ УАДУ, 2003. – 424 с.

2. Барковський В.В., Барковська Н.В., Лопатін О.К. Математика для економістів. Теорія імовірностей та математична статистика. – К.: Національна Академія Управління, 1999. – 447 с.

УДК 630*96:639.1.02:639.1.052

Ст. викл. Ю.В. Муравйов,
канд. екон. наук – УкрДЛТУ

НОРМАТИВИ ПЛАТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ МИСЛИВСЬКИХ УГІДЬ ТА ФАУНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Запропоновані методики визначення нормативів плати за спеціальне використання мисливських угідь і ресурсів мисливської фауни. Обґрунтовані еколого-економічні аспекти екологічної політики щодо сталого розвитку мисливського господарства України.

Ключові слова: нормативи плати, мисливські тварини і угіддя, спеціальне використання, екологічна політика.

Senior teacher Y.V. Muravjov – USUFWT

Normative of payment for special use of forest hunting tracts and fauna as tool of ecological policy implementation

Proposed for a special use of hunting lands and resources of game fauna. Environmental and economic aspects of the environmental policy for the hunting management sustainable development have been proposed.

Keywords: payment normative, hunting animals and lands, special use, ecological political.

Характерним для минулого ХХ ст. і початку ХХІ є те, що в силу певних об'єктивних причин, людство зіштовхнулося з цілим рядом глобальних проблем. Однією з найбільш вагомих є проблема раціонального використання природних ресурсів в комплексі з їх охороною та відтворенням.

Загалом, проблема невиснажливого використання ресурсів природи є наслідком необдуманих дій людини, які приводять до того, що середовище в якому вона проживає, у переважній більшості знаходиться у критичному стані. За великим рахунком стан навколишнього природного середовища залежить від рівня розвитку суспільства, його грамотності у відношенні до природи, вміння прогнозувати свою діяльність та її наслідки.

Результатом незадовільного стану довкілля стало те, що виникла об'єктивна необхідність в обмеженні необдуманого використання природних ресурсів, в основі якого покладений еколого-економічний механізм сталого розвитку суспільства.

У контексті ефективного користування ресурсами природи вагоме місце займає стимулювання раціонального використання лісових мисливських угідь та фауни на основі запропонованих нами нормативів плати як інструмента реалізації нової екологічної політики нашої держави.

Для підтвердження необхідності реформування мисливського господарства України, а отже і актуальності дисертаційного завдання в напрямку реформування економічного механізму його ведення, нами виділені основні передумови: економічні, законодавчі, соціальні та екологічні, які розглядаються нами в органічній єдності.

Вся площа мисливських угідь України в основному закріплена за п'ятьма найбільшими користувачами: Державним комітетом лісового господарства, Українським товариством мисливців та рибалок (УТМР), товариством "Динамо", Мінчорнобилем, Міноборони. Найбільшим користувачем мисливських угідь є Українське товариство мисливців та рибалок.

Окрім розподілу площ за користувачами, мисливські угіддя в основному знаходяться в колективній та державній власності. Більша частина мисливських угідь України перебуває в колективній власності.

Хоча мисливсько-господарська діяльність є притаманною для України, результати від її ведення бажали би бути кращими. Підтвердженням цьому є досить низька окупність мисливського господарства (за останні роки вона знаходилася в межах 40-70 %) [1]. Такий стан в першу чергу пов'язаний

з недосконалим економічним механізмом та недостатнім державним фінансуванням (30-50 % від загальної потреби) [1].

Проблема нестачі коштів в мисливському господарстві призводить до цілого ряду негативних наслідків. Виникає нестача висококваліфікованих кадрів, які би спрямовували свою діяльність на належну охорону та відтворення лісових мисливських угідь та фауни. Це призводить до того, що надзвичайно великі площі припадають на одного штатного есєра (30 і більше тис. га) [1]. Крім того, в мисливському господарстві України майже відсутня сучасна техніка для контролю за мисливськими тваринами та угіддями.

Результатом нестачі коштів і кадрів є проблема браконьєрства та низькі якісні показники продукції мисливського господарства. Високим залишається відсоток загиблих з різних причин мисливських тварин. Спостерігається зниження чисельності та обсягів добування певних видів мисливських тварин.

Покращення потребує нормативна та правова база мисливсько-господарської діяльності. Все це, та інше є підтвердженням необхідності якісних перетворень в мисливському господарстві України. В основі таких змін повинен лежати новий еколого-економічний механізм, який би стимулював раціональне користування мисливськими ресурсами. Основою такого механізму повинні стати нормативи плати за спеціальне використання лісових мисливських угідь та фауни, що по-своєму є інструментом реалізації нової екологічної політики в нашій державі.

Як відомо чинним законодавством України передбачено справляння плати за спеціальне використання мисливських угідь і ресурсів мисливських тварин [2]. Разом з тим, питання платного використання даними лісовими ресурсами на практиці, залишається невирішеним: відсутні досконалі методики та нормативи плати за їх спеціальне використання. Виходячи з цього, нами удосконалені методики визначення таких нормативів.

При встановленні плати за спеціальне використання мисливських тварин та угідь враховано те, що даний природний ресурс має загальнодержавне, естетичне та виховне значення. Вартість ліцензії (відстрілочної картки) повинна мати оптимальне значення. Тому основою для цього є обґрунтування мінімального та максимального рівнів платежів. Теоретичні основи таких платежів розроблені в роботах І.М. Синякевича [3].

Мінімальний рівень плати ($Z^i \min$) за спеціальне використання ресурсів мисливських тварин визначений на основі собівартості охорони, утримання та відтворення ресурсів мисливської фауни, з урахуванням нормативного прибутку

$$Z^i \min = C^i \times \left(1 + \frac{r}{100}\right), \quad (1)$$

де: C^i – собівартість утримання, охорони та відтворення однієї тварини мисливської фауни i -го виду, грн./тварину; r – відсоток за банківський кредит, %.

Максимальний рівень плати виступає як економічний ефект, який одержує суспільство в процесі використання даних природних ресурсів.

Методика розрахунку максимальних нормативів плати ($Z_{\max}^i$) за спеціальне використання ресурсів мисливських тварин певного виду представлена у вигляді

$$Z_{\max}^i = (Z_1^i \times M_1^i + Z_2^i \times M_2^i + Z_3^i + Z_4^i - \frac{S^i \times R}{100} - L^i - D) \times K_p^i, \quad (2)$$

де: Z_1^i – реалізаційна ціна м'яса i -го виду мисливської фауни, грн./ кг; M_1^i – вихід товарного м'яса з однієї тварини i -го виду, кг; Z_2^i – реалізаційна ціна пера (пуху) i -го виду мисливської фауни, грн./ кг; M_2^i – вихід товарного пера (пуху) з i -го виду мисливської фауни, кг; Z_3^i – виручка від реалізації шкіри i -го виду мисливської фауни, грн.; Z_4^i – виручка від реалізації трофеїв i -го виду мисливської фауни, грн.; S^i – авансований постійний та обіговий капітал на проведення полювання в розрахунку на одну тварину i -го виду мисливської фауни, грн.; R – рівень рентабельності мисливсько-господарської діяльності, %; L^i – витрати на полювання обробку (переробку) та реалізацію продукції мисливства в розрахунку на одну тварину i -го виду, грн.; D – обов'язкові збори та відрахування, грн.; K_p^i – коефіцієнт попиту i -го виду мисливської фауни.

Коефіцієнт попиту (K_p^i) визначено за формулою

$$K_p^i = \frac{Z_{\text{opt}}^i}{Z_{\max}^{i*}}, \quad (3)$$

де: Z_{opt}^i – оптимальна вартість ліцензії (відстрілочної картки) за одну тварину i -го виду мисливської фауни, грн./тварину; $Z_{\max}^{i*}$ – максимальний норматив плати за спеціальне використання ресурсів мисливських тварин i -го виду без урахування коефіцієнта попиту, грн./ тварину.

Методика для визначення нормативів плати за спеціальне використання мисливських угідь у вигляді

$$P = \frac{1}{1000} \sum_{i=1}^n \left(Z_{\max}^i \cdot N^i + Z_{\min}^i \cdot N^i \cdot \frac{q^i}{100} \cdot K^i \cdot \frac{100 - b^i}{100} \right) \cdot S^i \cdot V^i, \quad (4)$$

де: P – норматив плати за спеціальне використання мисливських угідь, грн./га. $Z_{\max}^i$ – максимальна ціна відстрілочної картки (ліцензії) i -го виду мисливської фауни, грн./тварину; N^i – оптимальна чисельність мисливських тварин i -го виду на 1000 га мисливських угідь, тварин; $Z_{\min}^i$ – мінімальна ціна відстрілочної картки (ліцензії) i -го виду фауни, грн./ тварину; q^i – відсоток статевозрілих самок i -того виду в числі мисливських тварин %; K^i – можливий приріст мисливської фауни від однієї самки i -го виду, тварин; b^i – природний відпад приросту мисливської фауни i -го виду, %; S^i – площа i -го мисливського угіддя, га; V^i – норма відстрілу мисливських тварин певного виду, %; n – кількість видів мисливської фауни.

Основними умовами дієвості запропонованих методик є те, щоб нормативи плати за спеціальне використання мисливських угідь встановлювалися з урахуванням їх бонітету, а за спеціальне використання мисливських тварин – з урахуванням їх економічної доступності;

На основі вивчення законодавства в галузі мисливського господарства та звітної інформації його діяльності виявлено, що існуюча система оподаткування даного виду діяльності потребує також реформування. Плата за спеціальне використання природних ресурсів, в тому числі за мисливські угіддя та ресурси мисливської фауни, розглядається нами в системі цін, а не як один із видів податків. Так, в Законі України "Про мисливське господарство та полювання" (ст. 26) [3] сказано, що "кошти від сплати збору за використання мисливських тварин як природного ресурсу загальнодержавного значення перераховуються у розмірі 50 відсотків до державного бюджету і 50 відсотків – до республіканського бюджету Автономної республіки Крим, бюджетів областей, міст Києва і Севастополя." Такий розподіл коштів на наш погляд є не зовсім вірним і потребує дещо іншого підходу. Виходячи з цього, нами пропонується, плату за спеціальне використання ресурсів мисливських тварин перераховувати на спеціальний рахунок мисливських підприємств. Вона повинна включатися до валового доходу мисливських господарств. Такий підхід надасть можливість мисливським підприємствам будувати свою діяльність на принципах самоокупності та самофінансування.

Також виявлено, що значних збитків мисливським підприємствах наносить браконьєрство та нераціональне використання мисливських угідь, а існуючий механізм боротьби з даним явищем є недосконалим.

Традиційно склалося так, що економічні санкції за нераціональне використання природних ресурсів, в тому числі і ресурсів мисливських тварин та мисливських угідь, вважаються правовим інструментом екополітики. Але в останні роки сформувалася думка про те, що економічні санкції за шкоду нанесену довкіллю повинні розглядатися в якості економічного інструменту екополітики. Економічні санкції за екологічну шкоду варто застосовувати при порушенні вимог екологічних стандартів. Вони повинні враховувати повне відшкодування збитків завданих внаслідок порушення певних вимог використання природних ресурсів, а також бути інструментом економічного покарання.

Зрозумілим є той факт, що процес організації ведення мисливського господарства повинен стати складовою частиною нової екологічної політики нашої держави. Виходячи з того, нами пропонується запровадження нової мисливської політики під якою ми розуміємо цілеспрямовані дії держави щодо впровадження перспективних технологій, застосування нового економічного механізму і соціального розвитку підприємств мисливського господарства, які скеровані на охорону, відтворення та раціональне використання мисливських угідь і ресурсів мисливської фауни.

Крім того, доцільним є проведення екологічної сертифікації продукції мисливського господарства, мисливства та мисливських угідь. Під екологічною сертифікацією мається на увазі економічний інструмент, який повинен використовуватися для оцінки відповідності мисливсько-господарської діяльності окремих користувачів та власників мисливських угідь вимогам екологічних стандартів та принципам сталого розвитку.

Отже, з метою ефективного ведення мисливського господарства в Україні, необхідними є виконання таких умов:

- національна екологічна політика стосовно розвитку мисливського господарства повинна будуватися згідно концепції сталого розвитку;
- спеціальне використання лісових мисливських угідь та фауни повинно бути платним;
- сертифікація мисливських угідь і продукції мисливського господарства повинна бути обов'язковою і контролюватися відповідними органами державної влади.

Література

1. Звітні статистичні дані Держкомлісгоспу України.
2. Закон України "Про мисливське господарство та полювання" // Відомості Верховної Ради України. – 2000р. № 18. – С. 274-289.
3. Синякевич И.М. Эколого-экономические основы стимулирования комплексного лесопользования (на примере Украинской ССР): Дис.... док. экон. наук: 08.00.21. – Львов, 1987. – 581 с.

УДК 630*903.003:630*284

Доц. В.С. Дудюк, канд. екон. наук – УкрДЛТУ

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ НЕДЕРЕВИННИХ РЕСУРСІВ ЛІСУ (НА ПРИКЛАДІ БЕРЕЗОВОГО СОКУ)

Розглядаються теоретичні та практичні проблеми формування економічних інструментів раціонального використання ресурсів березового соку. Розроблено науково-методичні підходи щодо визначення платежів за спеціальне використання, екологічну шкоду та економічні санкції в процесі використання ресурсів березового соку.

Ключові слова: економічні інструменти, недеревинні ресурси, березовий сік, платежі, економічні санкції.

Doc. V.S. Dudyuk – USUFWT

Economic instruments of non-timber forest resources rational use stimulation (case of birch sap resources)

The thesis examines theoretical and practical problems of the formation of economic instruments of birch sap resources rational use. This paper presents scientific-methodological approaches concerning the determination of payments for special usage, ecological damage and economic sanctions in the process of use of birch sap resources.

Keywords: economic instruments, payments, non-timber forest products, birch sap (juice), payments, economic sanctions.

Актуальною проблемою людства сьогодні є ведення лісового господарства відповідно до принципів сталого розвитку, проголошених на конференції ООН в Ріо-де-Жанейро (1992). Важлива роль у забезпеченні сталого та збалансованого лісокористування у "Порядку денному на XXI століття" відводиться використанню недеревинних ресурсів лісу [1]. Практика ведення лісового господарства у багатьох країнах світу підтверджує, що недеревинні ресурси є вагомим джерелом: доходів лісовласників, харчових продуктів, сировини для переробки тощо.

В Україні за останнє десятиріччя зменшилися об'єми заготівлі деревини та інших лісових ресурсів, що призвело до значних втрат у лісовому господарстві. Тому важливо розробити новий механізм лісокористування, який